ACELE ve SÜRELİDİR

7/5504

T.C.
BAŞBAKANLIK
Hazine Müsteşarlığı

19.03.02* 17491

SAYI: B.02.1.HM.0.EKA-02.02-20/
KONU: Soru Önergesi Hk.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI GENEL SEKRETERLİĞİNE

İLGİ: Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Genel Sekreterliği'nin 16.01.2002 tarihli ve A.01.0.GNS 0.10.00.02-12826 sayılı yazısı

İlgideki yazınızda, Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya'nın tarafıma tevcih ettiği 7/5504-12863 sayılı yazılı soru önergesi gönderilmiş ve süresi içinde cevaplandırılması talep edilmiştir.

Sözkonusu önergeye cevaben hazırlanan metin ekte sunulmaktadır.

Gereğini arz ederim.

Recep ÖNAL
Devlet Bakanı

EK- 1 (4 sayfa)

DAĞITIM:
Bilgi :
Başbakanlığa

7/5504

SAMSUN MİLLETVEKİLİ MUSA UZUNKAYA'NIN SAYIN KEMAL DERVİŞ'E TEVCİH ETTİĞİ 7/5504 NUMARALI YAZILI SORU ÖNERGESİ İÇİN HAZIRLANAN CEVAP METNİ

Latin Amerika'nın önemli ve büyük ekonomilerinden biri olan Arjantin'de yaşanan olumsuz gelişmelerden sonra birçok platformda Türkiye-Arjantin kıyaslamaları yapılmakta, Türkiye'nin de böyle bir duruma düşme ihtimalleri üzerine görüşler geliştirilmektedir. Bu konuda bilgiye dayalı veriler üzerinden somut yorum yapmak büyük önem arz etmektedir. Bu açıdan öncelikle Arjantin ile Türkiye'yi temel bazı makroekonomik büyüklükler bakımından karşılaştırmak gerekmektedir.

Ülke karşılaştırmalarında bir gösterge olarak kullanılan kişi başına düşen milli gelir açısından bakıldığında, Arjantin'de kişi başına milli gelir 2000 yılı itibariyle yaklaşık 7,792 ABD Doları olup, Türkiye'de kişi başına düşen milli gelir aynı dönem itibariyle 3,095 ABD Dolarıdır. 2000 yılı itibariyle Arjantin'nin gayri safi milli hasılası 285 milyar ABD Doları düzeyinde seyretmiştir. Aynı dönem itibariyle Türkiye'nin gayri safi milli hasılası ise 201,3 milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiştir.

Bu rakamlar ele alındığında ilk bakışta Arjantin'in Türkiye'den daha büyük bir iktisadi güç olduğu izlenimine varılabilir. Ancak, elektrik tüketimi ve işlenmiş sanayi ürünü ihracatı gibi bir ülkenin altyapısal gücünü ve ihracat potansiyelini yansıtan bazı kriterlere bakıldığında Arjantin'in Türkiye'nin neredeyse yarısı büyüklükte bir ekonomi olduğu ortaya çıkmaktadır. Türkiye'de elektrik tüketimi 1999 yılı itibariyle 91 milyar kilovat saat civarında bulunmaktadır. Arjantin'de ise bu rakam 51 milyar kilovat saattir. İşlenmiş sanayi ürünleri ihracatının toplam ihracat içindeki payı Türkiye'de yüzde 90'lar seviyesindeyken bu oran Arjantin'de yüzde 30'lar seviyesinde kalmaktadır. Ayrıca Arjantin'in son beş yılda yıllık toplam dış ticaret hacmi 50 milyar ABD Doları seviyesinde seyretmekte, Türkiye için ise bu rakam 70 milyar ABD Dolarının üzerine çıkmaktadır.

Temel ekonomik göstergeler dışında uygulanan politikalar açısından da iki ülke arasında farklılıklar bulunmaktadır. Mali disiplinin sağlanması yolunda alınan önlemler sonucunda Türkiye'de konsolide bütçe faiz dışı fazlası 2000 yılı itibariyle GSMH'ye oran olarak yüzde 4.2, 2001 yılında ise yüzde 5 seviyesinde gerçekleşmiştir. Arjantin'de söz konusu büyüklükler aynı dönemler için yüzde 0.9 ve 1.5 seviyesinde kalmıştır. Arjantin'in federal mali yönetim yapısı disiplinsizlikle sonuçlanırken, Türkiye'de kamu mali yönetimi son derece disiplinli bir şekilde yönetilmektedir. Bu da son yaşanan olaylar açısından Arjantin ile aramızdaki en önemli farklardan birisidir.

Arjantin'de tüm bu göstergelere ek olarak ücretlerde reel kesintiye gidilmiştir. Arjantin halkının bankalardaki mevduatlarının ödenmemesi ise sosyal tepkileri tetikleyen ana unsur olmuştur. Bu süreç son dönemde halkın bankalardaki mevduatlarını alabilmek için mahkeme yoluna başvurmasıyla devam etmiştir. Ülkemizde ise bankacılık sistemimizin rehabilitasyonu çerçevesinde bankaların Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devri sürecinde dahi halkımızın mağduriyetine meydan verilmemiş, çalışanlarımızın enflasyona ezdirilmemesi ise temel politika araçlarımızdan birisi olmuştur.

Arjantin ve Türkiye arasında kur politikaları açısından da farklılık bulunmaktadır. Arjantin'de kur politikası yerel paranın dolara sabitlenmesi üzerinde şekillenmiş ve bu politika ülkeyi dışsal etkenlere son derece hassas kılmıştır. Bu politikanın yarattığı olumsuz gelişmeler sonrasında ülkede döviz kuru politikasında değişikliğe gidilmiş ve yönetimli dalgalı kur sistemine geçilmiştir. Sabit kur sisteminden vazgeçilmesi anlamına gelen bu politikada Merkez Bankası doların değerinin piyasada belirli sınırların üzerine çıkmaması için kimi durumlarda müdahalede bulunmaktadır. Oysa Türkiye, daha önce dalgalı kur sistemine geçmiş ve yaşanabilecek olumsuz etkileri engellemiştir.

Türkiye ve Arjantin arasında hem sosyal hem de ekonomik anlamda oldukça farklılıklar vardır. Bu nedenledir ki Arjantin'de yaşanan olaylardan yola çıkarak benzeri etkilerin Türkiye'de de olacağını söylemek doğru bir yaklaşım sayılamaz. Unutulmamalıdır ki içinden geçmekte olduğumuz süreç hem ekonomi yönetimi olarak hem de vatandaşlar olarak ciddi bir sınav niteliğindedir. Fakat temel makroekonomik göstergelere bakıldığında tüm kesimlerin ortak özverisi ve fedakarlığı ile bu sınavın önemli bir bölümünün başarı ile tamamlanmış olduğu görülmektedir. Bu açıdan Türkiye'de sosyal bir patlama yaşanacağı konusundaki yorumların doğru olduğuna katılmak mümkün değildir.

İsrail ve Kore, IMF'den kredi alan ve başarılı sonuçlar elde eden ülkelere örnek verilebilir. Ancak unutulmaması gereken nokta, IMF'nin kredi veren bir kuruluş olduğu ve ülkelerin istikrarlı büyüme ve küreselleşme karşısındaki konumlarını göz önünde bulundurarak bu hedefe yönelik politikaları kendilerinin belirlemekle yükümlü olduklarıdır.

Gelişmekte olan ülkeler, ekonomiye yön veren düzenlemeleri ve mali sistemleri küresel ekonomi koşullarına karşı zayıf ve yetersiz olan ülkelerdir. Söz konusu zayıflık ve eksiklikleri gidermek maliyetli ve destek gerektiren bir süreçtir. Bu sürecin diğer uluslararası kuruluşlar yanında 1947 yılından beri üyesi bulunduğumuz IMF'den de destek alınarak aşılması yadırganmaması gereken bir durumdur. Bu anlamda küreselleşme olgusunun sonuçlarından olumsuz etkilenmeden, bilakis güçlü bir ekonomiyle bu olgunun içerisinde yer almak ve uluslararası kuruluşlardan da destek görmek önemlidir.

IMF tarafından da desteklenen yeni bir istikrar ve yeniden yapılanma programı uygulanmaktadır. Program ile sıkı para ve maliye politikası ile birlikte yapısal reform alanındaki düzenlenmelerin hızla sürdürülmesi hedeflenmektedir. Kamu kesiminin faiz dışı fazlasının GSMH'ya oranının bu yıl yüzde 6.5 olması öngörülmektedir. Bu çerçevede gelir artırıcı ve harcamaları disipline edici tedbirler alınmıştır.

Akaryakıt tüketim vergisi, emlak vergisi ve bazı maktu vergilerde artış yapılmıştır. Bunun yanında vergi reformu üzerinde de çalışılmaktadır. Bu reformda ilk aşama, gelirleri etkilemeksizin dolaylı vergi sisteminin basitleştirilmesi ve nominal faiz geliri üzerinden alınan vergilerin bozucu etkilerinin azaltılması üzerinde yoğunlaşacaktır. Vergi reformunun ikinci aşaması ise dolaysız vergi sisteminin reformunu içermektedir. Dolaysız vergilere yönelik önceliklerimiz arasında yatırım gelirleri üzerindeki vergilerin uyumlulaştırılması, yatırım teşvik sisteminin rasyonel hale getirilmesi ve gelir vergisi karşılığında vergi kredisi uygulamasında reforma gidilmesi yer almaktadır. Söz konusu plan aynı zamanda

vergi reformunu da içermektedir. Hedeflerimiz arasında en önemli sırayı kuşkusuz vergi tabanının genişletilmesi tutmaktadır. Kamu harcamalarının denetimi ve maliyet tasarrufunun sağlanması amacıyla düzenlemeler yapılmıştır ve yapılmaya devam etmektedir.

Uygulanmakta olan programın yegane amacı ekonomide sürdürülebilir bir büyüme sağlanması, yatırımlar ve istihdamın artırılmasıdır. Ekonomik ve sosyal alanda yaşanan gelişmelerin sosyal kesimler üzerindeki etkileri farklı boyutta olmaktadır. Alınan önlemler neticesinde Hükümetimiz doğabilecek sıkıntıların en aza indirilmesi için gerekli çalışmaları sürdürmektedir. Bu açıdan yürütülmekte olan programın temel unsurlarından birisi tüm vatandaşların sosyal refahını korumaktır. Sosyal anlamda yapılan destekleme politikalarıyla Arjantin'de yaşanan tepkilere benzer tepkilerin ortaya çıkmasının önüne geçilmiştir.

Bu amaca yönelik olarak başlatılan çalışmalar sosyal refahın artırılması yönünde önemli kazanımlar sağlayacaktır. Sektörel bazda incelemek gerekir ise 2001 yılında çiftçimize doğrudan gelir desteği uygulaması başlatılmış olup, gerekli ödenekler bütçeye konmuştur. Dar gelirli çiftçilerin bu sistem ile desteklenmesi temel hedeflerden biri olmuştur. Ayrıca alternatif ürün projesi ile arz fazlası olan ürünlerin üretilmesi yerine arz açığı olan ürünlerin yetiştirilmesi yoluna gidilmiştir.

Kamu kesiminde memur olarak çalışan personelin maaşlarının enflasyon karşısında erimesine izin verilmemiş ve bu amaçla enflasyon artış oranında gerekli ayarlamalar yapılarak memurlarımızın satın alma gücü korunmuştur.

Toplumun zayıf kesimlerini korumaya yönelik olarak sosyal alanda reel harcamalar artırılmıştır. Bu amaçla 2002 yılı bütçesinde eğitim, sağlık ve sosyal korumayı içeren harcama kalemlerinin GSMH'daki payı artırılmıştır. Sözkonusu kalemlere ayrılan kaynağın bu yıl GSMH'nin yüzde 14,5'ini aşması beklenmektedir. Öte yandan özelleştirme faaliyetlerinden olumsuz etkilenecek işçilere yönelik sosyal destek ve yeniden işe yerleştirme programları tasarlanmaktadır. Dünya Bankası'ndan sağlanan 500 milyon dolarlık kredi ile Sosyal Riskin Azaltılması Projesi kapsamında fakirlere destek sağlanmaya başlanmıştır. Ayrıca işsizlik sigortası çok yakın bir zamanda faaliyete geçecek ve fiili ödeme yapmaya başlayacaktır.

Ekonomik aktivitenin canlanmasını sağlamak amacıyla Hükümetimiz gerekli tedbirleri almaya devam etmektedir. Mali sistemin yeniden yapılandırılması için alınan önlemler neticesinde ekonomi hem krizler karşısındaki kırılgan yapısını kaybedecek hem de reel sektöre sağlanacak kredi imkanları ile yeni istihdam alanları yaratılacaktır. Bu çerçevede reel sektörün bankacılık sektörüne borçlarının geri ödenmesi ve kredilendirilmesi hususundaki sorunlara çözüm bulmak amacıyla İstanbul Yaklaşımı uygulamaya konulmuştur.

Ayrıca programa bulundurduğu kriterler açısından azami dikkat gösterilmiş ve uluslararası kuruluşlar ve piyasalardan sağlanan kaynaklar düzenli olarak ekonomiye kazandırılmıştır.

Türkiye'nin, sürdürülebilir bir büyüme trendine girmesi ve makro dengelerini sağlıklı bir hale getirmesi ancak 2002 yılında da ekonomik politikalar ve yapısal reformlar konusundaki kararlılığını devam ettirmesine bağlıdır. Dolayısıyla, içinde bulunulan süreçte makro ekonomide sağlanan iyileşmelerin ve yapısal alanlarda

sağlanan başarıların gerçekçi gözle ve ileriye dönük vizyonla irdelenmesi gerekmektedir. Bu anlayış doğrultusunda oluşacak güven ortamı, ekonomideki bekleyişleri daha olumlu hale getirecek ve Programın başarı şansını olumlu yönde etkileyecektir.